
Anmälningar och notiser

Att förmedla platsens museala kulturhistoria

Magnus Berg, *Här och där på stadsmuseet: Grubblande guide till ett utställt Göteborg*. Göteborg: A-Script Förlag 2012.

”Stadsmuseet har sin formella frihet att skapa sina egna bilder av Göteborg. Det vore mig fullständigt främmande att hävda något annat. Men det vore oklokt att förneka möjligheten att museet samtidigt är infogat i ett nät av mer eller mindre uttalade förväntningar om trivsamma, harmoniska representationer av staden. Jag vet inte om det är så. Men jag skulle kunna tänka mig det.” Citatet med sin höviskt försiktiga slutsats är slutorden i Magnus Bergs nya bok om Göteborgs stadsmuseums aktuella utställningar. Bergs skrift handlar

primärt om på vilka sätt en representativ platsidentitet eventuellt skapas och/eller vidmakthålls på ett stadsmuseum. Som undertiteln signalerar rör det sig om en grubblande guide – avancerad etnologisk utställningsanalys vore en annan positionering, inte så essäistiskt slagfärdigt dock. Det är en säregen bok som Berg har skrivit, själv jämför han sin ansats med etnologiestorn Billy Ehn och dennes *Museendet* från 1986.

Men medan Ehn en gång flanerade och grubblade sig genom ett flertal inrättningar och svenska museigenrer, har som sagt Berg valt att fokusera sin studie på enbart *ett* museum: stadsmuseet i Göteborg.

Berg är på jakt efter den stadsrelaterade identitetsfaktorn – hur skapas ett ”här” och ett ”där” i utställningarna på Göteborgs stadsmuseum? Det är en tankeväckande och berättigad fråga som har generellt intresse för många forskningsdiscipliner. Vid sidan av det omfattande skriveriet kring temat nationell identitetsproduktion har exempelvis förvånande få museologiska studier gått i dju-

pare klinch med temat *om* och i så fall *hur* museer skapar och reproducerar platsidentitet. Den traditionella ”museologiska” analysen har huvudsakligen från ett föresvävat allmängiltigt plan handlat om vad besökaren uppfattar eller möjligen lär sig med ett museibesök (t.ex. Hein 1998); vad museet som företeelse ger uttryck för (t.ex. Eriksen 2009), eller så har studien behandlat tingets mångdimensionella mening (t.ex. Andrén 1997). Temat om kulturell och historisk platsidentitet är alltså svagt analyserat, trots att det är helt centralt för museisektorn. För det som signaleras med museigenrer som stads-, läns-, och nationalmuseer, är ju det underförstådda antagandet att det faktiskt *finns* platspecifika historiska och kulturella särarter som – nota bene – dels a) kan iakttas och visas i och genom föremål, dels b) dels kan förmedlas vidare till kommande generationer medelst utställningar (understödda av bild och text etc.). Jag vill understryka att det ligger inte mindre än tre epistemologiska grundantaganden i detta: dels konceptet att det kulturellt särpräglade

(vad än nu *det* kan syfta på) kan *platsrelateras*, dels att denna särart tar sig uttryck via *ting*, dels att nämnda kvaliteter kan *förmedlas* vidare genom praktiken att ställa ut föremål till beskådan i de elaborerade displayer som museerna erbjuder.

Bergs grubblande guide erbjuder några tankeväckande uppslag, men saknar, tvingas jag konstatera, framför allt reflektioner om relationen mellan led ett och två. Framför allt hade jag önskat veta mera om *på vilka villkor* tingen förmedlar någon art av göteborgsk kultur – och fåglarna vet om jag heller ser särskilt mycket av diskussion om led tre, alltså hur det som vanligen benämns kunskap, eller fakta, kan anses förmedlas med stöd av de utställda föremålen. Berg går helt enkelt, sin kulturanalytiskt kri-

tiska blick till trots, på museum som en välinsocialiserad museibesökare. Han ser (mer eller mindre lyckade) kulturella representationer, historiska sammanhang och kulturanalytiska anspråk i utställningarna. Detta analyseras, kritiseras och broderas ut i relation till författarens (icke-representativ!) stora kunskap om lokalhistoria, arkeologi och etnologi. Kort sagt Berg har tillägnat sig och tillämpar såväl museendet som den akademiska blicken; hans studie är primärt inte en genreöverskridande diskursiv dekonstruktion.

Men hur ska man då läsa Bergs analys av Göteborgs stadsmuseum? Ja, för det första antar jag att boken har författats för en bred målgrupp (studenter, museianställda, en intresserad all-

mänhet). Den narrativa ramen utgår från författarjagets (alltså besökarens) upplevelser av utställningarna. Hans upplägg är att föra ett initierat resonemang om museibesöket, där han själv agerar som referens, eller om så vill som "informant" (Bergs grepp tangerar autoetnografisk metod). Det är alltså hans författarjag och hans reflektioner som driver berättandet genom ena utställningsavdelningen efter den andra – vilket för det mesta är en spännande läsning. Läsaren får också veta att intervjuer med museipersonal har utförts och både kollegor och studenter avtackas generöst för bidrag, korrigeringar och koncept. Resultatet har blivit en mångsidig utställningsanalys som primärt ska läsas som en välvillig, kunnig och tankeväckande "grubblande

guide” till Göteborgs stads-museum. Samtidigt kan jag inte undgå att fundera på om inte utställningsmakarna måste uppleva Bergs analyserande jag på museet som motsvarigheten till besökaren från helvetet – hur många museiflanörer är docent i etnologi, lektor i museologi och dessutom grundutbildad i ämnet arkeologi?! Det sistnämnda menar jag dock inte som kritik till Bergs skrift, utan som en allmän reflektion kring det svåra att inta den ”genomsnittlige besökarens” blick varthän vi som akademiker fäster våra kulturanalytiska eller museologiska argusögon. Det är faktiskt befriande att Berg har valt bort besökarintervjuer och istället vågar att själv reflektera kring utställningarna. Försök att vaska fram generell kunskap från intervjuer med besökare visar sig oftast vara både svåra att genomföra och att tolka (t.ex. Insulander 2010).

Varför går vi som besökare egentligen på museum? Förväntar vi oss det som Berg letar efter – faktaförmedling om sammanhang, händelser, platsidentitet? Nja, kanske inte; i alla fall inte nödvändigtvis. Studier har pekat på att det kulturella kapitalet, den sociala samvaro, fiket, toaletten, osv. kan ha minst lika stor dragningskraft (t.ex. Heumann Gurian 2006). Bergs enda egentliga slutsats: att museet tenderar att förmedla ett trivsamt, linjärt kronologiskt och tematiskt

genomlyst och motsägelsefritt ”här”, är knappast överraskande. Otrevligheter som fattigdom, förtryck och armod tycks vara visuellt underrepresenterat. Utställningsmakarna förefaller till det ha varit vara närmast blinda för aspekten på könsfördelning och genusrelaterad representation, vilket i sig känns mer förvånande. Berg ger läsaren ett antal förslag på sannolika faktorer till förtrevligandet och frammanandet av ett ”bra här”, huvudsakligen med bäring mot institutionella och strukturella normers kraft. Han har också sprängt in ett antal kontrafaktiska resonemang som klargör varför museets displayer är för endimensionella i relation till mer nyanserade tolkningar från etablerad historisk och arkeologisk forskning.

Man kan, som Berg gör, förhålla sig kritisk till dessa dissonanser och anklaga museet för att misslyckas i sitt civilisatoriska och upplysningsdidaktiska uppdrag. Men, man skulle också å andra sidan kunna inta den hållning som redan Per-Uno Ågren och Göran Carlsson företrädde i boken *Utställningsspråk* (1982): museet kan aldrig konkurrera med faktaböckerna vad gäller målet att förmedla historiska fakta och linjära sammanhang. Utställningsrummet lämpar sig inte för att förmedla lingvistiskt sammanhållna berättelser. Men museiutställningarna kan däremot vara bättre skic-

kade att skapa intresse, väcka tankar och reflektioner, kanske relativisera föreställningar och (inte minst) att fysiskt visa på att det har funnits andra tider, andra föremål, andra yrken, andra sanningar, drömmar och skräckvisioner. Det är kanske gott nog? Vi som emellanåt analyserar museiutställningar borde nog reflektera djupare kring den möjligheten.

REFERENSER

- Andrén, Anders, 1997. *Mellanting och text: En introduktion till de historiska arkeologierna*. Stockholm/Stehag: Symposion förlag.
- Ehn, Billy, 1986. *Museendet – den museala verkligheten*. Stockholm: Carlssons.
- Eriksen, Anne, 2009. *Museum – En kulturhistorie*. Oslo: Pax Forlag.
- Carlsson, Göran & Ågren, Per-Uno, 1982. *Utställningsspråk: Om utställningar för upplevelse och kunskap*. Umeå: Västerbottens museum.
- Hein, George E., 1998. *Learning in the Museum*. London: Routledge.
- Heumann Gurian, Elaine, 2006. *Civilizing the Museum: The Collected Writing of Elaine Heumann Gurian*. London: Routledge.
- Insulander, Eva, 2010. *Tinget, rummet, besökaren: Om meningsskapande på museum*. Stockholm: Stockholms universitet.

Richard Pettersson,
docent i museologi
vid Umeå universitet